

Funkcja stylistyczna wypowiedzi w perspektywie lingwistyki porównawczej

ALEKSANDER KIKLEWICZ
(Olsztyn)

1. Funkcje wypowiedzi

Składnia funkcjonalna jest rozumiana jako opis właściwości jednostek składniowych (grup wyrazów i zdań/wypowiedzi) w ich otoczeniu, tzn. w odniesieniu do elementów otaczającej rzeczywistości – fizycznej (ontologicznej), społecznej, psychicznej, kulturowej, werbalnej (Kiklewicz 2004: 48 i n.). Z tej definicji wynika konieczność uwzględnienia (a więc wyodrębnienia, poklasyfikowania itd.) wszystkich relewantnych kategorii otoczenia jednostek składniowych – zarówno na poziomie językowej, jak i pozajęzykowej organizacji dyskursu.

Należy od początku przyjąć stanowisko, zgodne z którym funkcjonalność języka nie dotyczy tylko funkcji ekstralingwalnych. We współczesnym językoznawstwie jest rozpowszechniony pogląd, że funkcjonalne aspekty języka dotyczą sfery jego relacji pozasystemowych. Analizę funkcjonalną ogranicza się w ten sposób do badań w zakresie socjolingwistyki, pragmalingwistyki, psychologii języka, eko-lingwistyki itp. Zajmując takie stanowisko, ukraińsko-polski badacz O. Leszczak (Лещак 2000: 250 i n.) pisze o nieobecności funkcjonalnego ujęcia języka w lingwistyce strukturalnej, a A. N. Rudjakov przeciwstawia współczesną lingwistykę funkcjonalną „paradygmatowi systemocentrycznemu”, który oznacza prymat substancji (tzn. formy językowej) nad funkcją (Рудяков 2004: 40 i n.). Takie stanowisko należy jednak uznać za wąskie, upraszczające. Lingwistyka funkcjonalna w Europie i Stanach Zjednoczonych rozpowszechniła się, jak pisał R. Jakobson, dzięki celowemu ujęciu języka (Якобсон 1965: 374), które zostało zainicjowane przez strukturalistów (pamiętajmy, że F. de Saussure podkreślał społeczną naturę

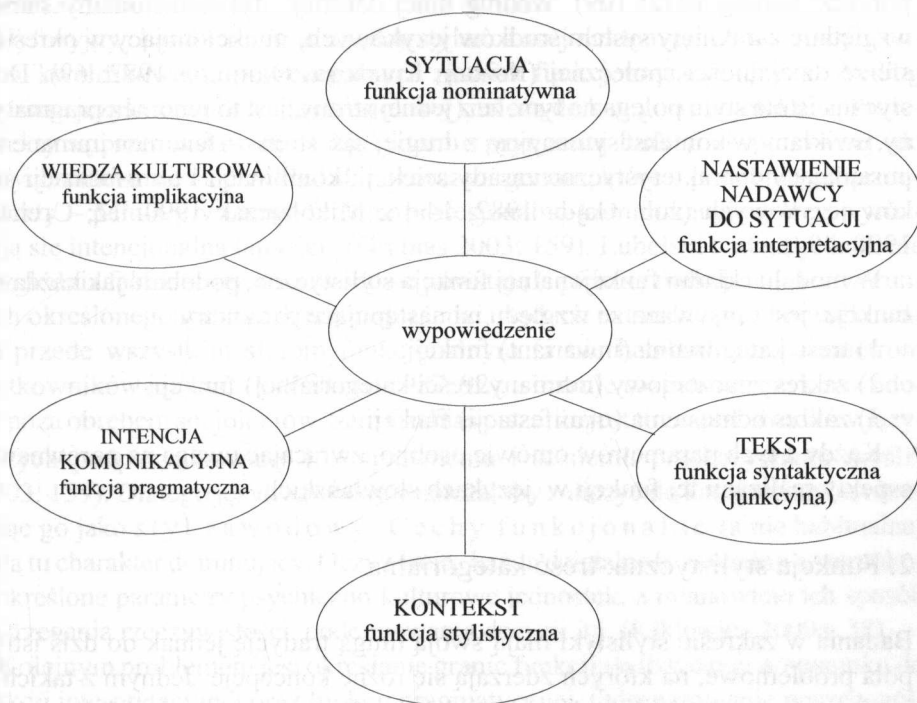
języka – 2002, 101), a pojęcie celu (przeznaczenia) odnosił do wartości wewnętrznej w strukturze języka oraz do jego otoczenia. Morfonologia jako funkcjonalna teoria głosek, funkcjonalna perspektywa zdania (tzn. jego rozcłonkowanie aktualne), teoria stylów funkcjonalnych, gramatyka funkcjonalna – to wszystko teorie, które zrodziły się w obrębie strukturalizmu lub bezpośrednio z niego wynikają (zob. Daneš 1987: 3 i n.; Davidse 1987: 39 i n.). A. A. Kamałowa słusznie pisze, że między strukturalizmem a współczesnym paradygmatem antropocentrycznym istnieją strefy wzajemnego przenikania (Камалова 1998: 16).

W zachodnioeuropejskim językoznawstwie przyjęło się traktowanie funkcji jako zaspokojenia przez elementy wewnętrznych lub zewnętrznych potrzeb systemu przy uwzględnieniu zastanych warunków (zob. Hempel 1965: 303; Jachnow 1987: 613). Z tej definicji wynika, że funkcjonalny status przysługuje każdej kategorii, która jest rozpatrywana z punktu widzenia systemu niezależnie od tego, czy relacje dotyczą wewnętrznej organizacji systemu językowego czy też jego współdziałania z systemami innej natury.

Ważne jest także oddziaływanie „zastanych warunków”, tzn. dodatkowych czynników, wpływających na relacje. Istnienie takich warunków wymaga, aby przy funkcjonalnym opisie jednostek uwzględnić „udział” środowiska. W związku z tym (tzn. jako przykład uwzględnienia „zastanych warunków”) można przywołać teorię ambisemii, w której znaczenie wyrazu składa się z dwóch elementów: 1) endosemantycznego, czyli znaczenia systemowego, zakodowanego w pamięci językowej większości nosicieli języka, oraz 2) egzosemantycznego – ufundowanego na właściwościach synergicznych komunikacji językowej, tzn. na powiązaniu języka z kontekstem działalności komunikacyjnej (Kiklewicz 2008a: 70 i n.). Znaczenie systemowe w aktach mowy zawsze jest uzupełniane informacją czerpaną z teaurusu kulturowego partnerów komunikacyjnych, co odpowiada „zastanym warunkom” w definicji C. G. Hempla.

Przedstawiając funkcjonalne właściwości wypowiedzenia (jako manifestacji zdania w mowie), wychodzę z założenia, że w wyidealizowanym przypadku wypowiedzenie stanowi znak, który: a) zawiera informację o sytuacji; b) zawiera stowarzyszoną informację o nastawieniu podmiotu (mówiącego, piszącego) do sytuacji; c) stanowi część spójnego tekstu (zawiera informację o rodzaju powiązania z innymi fragmentami tekstu); d) wskazuje na zewnętrzne (społeczne) warunki jego jej występowania; e) stanowi narzędzie działalności nadawcy, zatem przekazuje w nim też informację o intencji komunikacyjnej nadawcy; f) zawiera ukryte w nim zakodowane elementy ogólnej wiedzy kulturowej.

Na wyodrębnionych tu parametrach jest ufundowanych sześć podstawowych funkcji wypowiedzenia.

Za jedną z funkcji wypowiedzenia należy uznać funkcję stylistyczną, którą można wymiennie traktować jako metakomunikacyjną. Wskazuje ona na to, że w wypowiedzeniu znajdują wyraz różne typy społecznego otoczenia aktu mowy, por. komunikację potoczną, oficjalno-urzędową, naukową, rozrywkową itd. Wypowiedzenie posiada tę funkcję, jeśli przekazuje informację o zewnętrznych okolicznościach komunikacji językowej.

Stanowiska badaczy co do tego, czy informacja stylistyczna jest obligatoryjna, są podzielone. Radykalni zwolennicy socjocentryzmu uważają, że pojęcie „średniego”, standardowego języka jest abstrakcją naukową, bo w rzeczywistości istnieją tylko style, socjolekty oraz mniej lub więcej regularne „techniki mówienia” (Роберт 1999: 191). Bardziej wyważony zdaje się jednak być pogląd, że można zakładać istnienie jednostek o nacechowaniu neutralnym – chodzi o wypowiedzi typu *Dziewczynka zachorowała*.

Pod pojęciem stylu funkcjonalnego rozumie się „stereotypowe zachowania komunikacyjne, uwarunkowane sytuacjami, w jakich zachodzą” (Grabias 1997: 120; por. też: Sandig 1972: 109). Według innej definicji styl funkcjonalny stanowi względnie zamknięty system środków językowych, funkcjonujący w określonej sferze działalności społecznej (Кожин, Крылова, Одинцов 1982: 69). Dualistyczna istota stylu polega na tym, że z jednej strony, jest to fenomen pragmatyczny, uwikłany w kontekst sytuacyjny, z drugiej zaś strony – fenomen immanentny, posiadający charakterystyczne zasady selekcji, kombinacji i transformacji środków językowych (zob. Gajda 1982, 14-16; Mikołajczak 1990: 12; Степанов 1990: 494).

W modelu składni funkcjonalnej funkcja stylistyczna, podobnie jak każda inna funkcja, jest opisywana ze względu na następujące parametry:

- 1) treść kategorialna (inwariant) funkcji;
- 2) zakres znaczeniowy (odmiany treści kategorialnej) funkcji;
- 3) zakres odniesienia (manifestacji) funkcji.

Każdy z tych parametrów omówię osobno, zwracając uwagę na porównawcze aspekty realizacji tej funkcji w językach słowiańskich.

2. Funkcja stylistyczna: treść kategorialna

Badania w zakresie stylistyki mają swoją długą tradycję jednak do dziś istnieją pola problemowe, na których zderzają się różne koncepcje. Jednym z takich pól jest kwestia rozróżniania stylów i socjolektów. We współczesnej socjolingwistyce jest przyjęte, że tzw. style funkcjonalne są przyporządkowane sferom działalności ludzi, a socjolekty są związane „z istnieniem trwałych grup społecznych” (Grabias 2003: 123). Niejasny pozostaje przy tym status dialektów, które z jednej strony, podobnie jak socjolekty, są przyporządkowane trwałym grupom społecznym, ale z drugiej strony, podobnie jak style, mają w swej istocie charakter funkcjonalny – są uwarunkowane funkcjonowaniem języka w określonym środowisku kulturowym, zwłaszcza w środowisku wiejskiej gospodarki naturalnej (zob. Kiklewicz 2009a: 35 i n.; 2009b, 69 i n.)).

Style i socjolekty przenikają się. Ze stylami łączą się trwałe nawyki językowe. Ich kontekst sytuacyjny kształtuje typ osobowości, czyli pewien rodzaj kulturowych właściwości człowieka, a także określony system wartościowania świata, o którym pisze S. Grabias (2003: 111 i n.). Styl występuje jako stała charakterystyka osób, które w sposób ciągły są zaangażowane do określonego typu działalności. W związku z tym pisałem o zjawisku ekstrapolacji stylu, polegającym na tym, że

określone nawyki językowe (wykreowane w obrębie określonego stylu funkcjonalnego) ekstrapoluje się na inne sfery komunikacji społecznej (Kiklewicz 2009a: 37).

Dyfuzyjny charakter granic między stylem a socjolektem powoduje rozbieżności w kwalifikowaniu poszczególnych zjawisk funkcjonowania języka. Według Grabiasa języki zawodowe (profesjolekty) należą do kategori socjolektów. Profesjolekty są przeciwstawiane socjolektom o prymarnej funkcji ekspresywnej (do których zalicza się na przykład slang) oraz żargonom, które – podobnie jak profesjolekty – pełnią prymarnie funkcję profesjonalno-komunikacyjną, lecz wyróżniają się intencjonalną tajnością (Grabias 2003: 159). Lubelski badacz jednak nie uwzględnia faktu, że języki zawodowe powstają (i później funkcjonują) w warunkach określonego rodzaju działalności ludzi, stąd ich naturalne przyporządkowanie przede wszystkim sferom funkcjonalnym (a nie habitualnym parametrom użytkowników języka). A. Wilkoń (1987: 92), słusznie rozpatruje język zawodowy poza obrębem socjolektów. Sam Grabias pisze, że jest to zespół „środków językowych podporządkowany [...] sprawnemu i ściśtemu przekazywaniu myśli” (2003: 159). Dlatego język zawodowy należałoby zaliczyć do kategorii stylu, określając go jako styl zawodowy. Cechy funkcjonalne (a nie habitualne) mają tu charakter dominujący. Oczywiście, każda działalność zawodowa warunkuje określone parametry psychiczno-kulturowe jednostek, a mianowicie ich sposób postrzegania rzeczywistości, podejmowania decyzji itp. (Kiklewicz 2009a: 38).

Kolejnym problemem jest określenie granic funkcji stylistycznej w stosunku do funkcji interpretacyjnej oraz funkcji pragmatycznej. Odseparowanie poszczególnych funkcjonalnych aspektów wypowiedzi staje się czasem utrudnione. Taki, rozmyty charakter mają „cechy pragmatyczne” w ujęciu A. Bogusławskiego i J. Wawrzyńczyka (1993: 33 i n). Badacze ci połączyli w jednej kategorii niejednorodne właściwości jednostek językowych: „akomodacyjne” (środowiskowe, profesjonalne, młodzieżowe, dziecięce i in.), „emotywne” (pieszczotliwe, rubaszne, niegrzeczne, euforyczne, minorowe), „praktyczne” (performatywne, quasi-performatywne, behabitywne) oraz „poetyckie” (rytmizowane, wyszukane, żartobliwe, ironizujące, łagodzące). Jeszcze większy zamęt wprowadza klasyfikacja odmian językowych A. Piotrowskiego i M. Ziółkowskiego, w której odmianę potoczną wyodrębnia się obok odmiany serdecznej (wylewnej) (1976: 149). Badacze nie zdają sobie sprawy z tego, że takie właściwości jak „zimny” bądź „serdeczny” dotyczą kategorii modalności, podczas gdy „konsultatywność”, „formalność” i „potoczność” stanowią charakterystyki stylistyczne znaków.

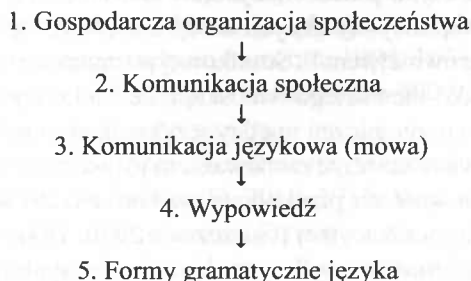
W kontekście powyższych kontrowersji należy wyraźnie podkreślić, że w rozważaniach na temat funkcji stylistycznej nie powinno chodzić o dowolny kontakt między partnerami komunikacyjnymi (ciepły, zimny, poufny, wrogi, życzliwy itd.), lecz o przyporządkowanie wypowiedzi określonej sferze komunikacji. Tu można by nawiązać do teorii komunikacji M. Fleischera, który rozróżnia trzy kategorie czynników konstytuujących system społeczny:

- 1) modus, czyli komunikację;
- 2) program komunikacji – ukształtowany w obrębie określonej sfery działalności, specyficzny obszar zastosowania komunikacji, a także producenci systemów funkcyjnych (gospodarka, religia, wojsko itp.);
- 3) system funkcyjny (instytucje), tzn. program komunikacji realizowany w określonej grupie społecznej (Fleischer 2007: 57).

Jak pisze Fleischer, „program komunikacji realizowany jest za pośrednictwem modusów w dyskursach różnej kompleksowości, produkując przez to systemy funkcyjne, które ze swej strony realizują się przez grupy socjalne, supragrupy i społeczeństwa” (ibidem). Zgodnie z tą koncepcją funkcję stylistyczną należałoby skorelować z kategorią systemu funkcyjnego (u podstaw której leżą programy komunikacji), a liczba stylów powinna wówczas pokrywać się z liczbą występujących w społeczeństwie systemów funkcyjnych – Fleischer wyodrębnia czternaście takich systemów. Należy tu zaznaczyć, że o bezpośrednim powiązaniu między „żywą wypowiedzią” a systemem gospodarczym i opartym na nim systemie komunikacji społecznej już w latach 20. XX w. pisał M. M. Bachtin (Бахтин/Волошинов 2010) oraz badacze jego szkoły, zwłaszcza V. N. Vološinov. Ten ostatni jest autorem następującego stwierdzenia:

Было бы безнадежной задачей стараться понять конструкцию высказываний, из которых складается речевое общение, вне всякой связи с действительной социальной обстановкой (ситуацией) вызывающей эти высказывания (2010: 188). – Tłumaczenie: Nie można zrozumieć konstrukcji wypowiedzi, z których składa się komunikacja językowa, poza jej powiązaniem z tą realną sytuacją społeczną, która uwarunkowała te wypowiedzenia.

Vološinov przedstawił tę zależność w następującej, schematycznej formie:

Przekazywanie i dekodowanie informacji stylistycznej jest normą zachowań językowych (zob. Конюшкевич 1998: 29). Właściwość ta ma charakter uniwersalny. Można jednak twierdzić, że stylistyczna dyferencjacja języka pojawia się na tle dyferencjacji społecznej, a więc w społeczeństwach pierwotnych znajduje się jedynie w formie „zarodkowej”. W różnym nasileniu występuje też świadomość stylistyczna użytkowników języka w zależności od dynamiki jego statusu (zob. o statusach języka: Kiklewicz 2008b: 40). W językach literackich z reguły występuje rozbudowany system odmian stylistycznych, podczas gdy języki funkcjonujące jedynie w postaci ustnej zwykle realizują się w jednej sferze komunikacyjnej – potocznej.

Historyczna dynamika statusu języka może być bardzo skomplikowana, co rzutuje na brak ukierunkowanego, kumulacyjnego rozwoju systemu stylistycznego w niektórych sytuacjach językowych. Dotyczy to m. in. sytuacji języka białoruskiego, który w XV–XVI w. był oficjalnym językiem Wielkiego Księstwa Litewskiego. Jeszcze w XVI i XVII w. istniało bogate piśmiennictwo białoruskie – w zakresie literatury religijnej, artystycznej, oficjalno-urzędowej (choć nie pojawiły się gramatyki języka białoruskiego). Poczynając jednak od XVII w., sfera funkcjonowania języka białoruskiego staje się coraz węższa. Czynniki historyczne sprawiły, że w XVIII i XIX w. białoruski język literacki praktycznie przestał istnieć. Mimo że jego pierwsze odrodzenie zaczęło się w końcu XIX w., a drugie – w końcu XX w., to jednak język białoruski ma nadal dość ograniczony zakres funkcjonowania zarówno w komunikacji pisanej, jak i w komunikacji ustnej. Z tym jest związany także ograniczony zakres wariantów społecznych, gdyż sferę działalności przemysłowej, handlowej, sądowej, politycznej i medialnej obejmuje język rosyjski (jeden z dwóch języków państwowych na Białorusi).

Rozwoju świadomości stylistycznej w pewnym stopniu sprzyja wielojęzyczny charakter sytuacji językowej, a przede wszystkim zjawisko dyglosji – funkcjonalnego niezrównoważenia, współwystępujących na ograniczonym terytorium języków. Badacze zespołu pod kierownictwem E. Smułkowej po przeanalizowaniu sytuacji pogranicza białorusko-polsko-litewskiego wnioskuje, że istota pogranicznej wielojęzyczności polega na braku rozgraniczeń między językami, płynności granic językowych, choć jednocześnie stwierdza się, że zachowaniom językowym bilingwów przysługuje konformizm, tzn. gotowość na przekodowanie komunikatu w zależności od zmieniającej się sytuacji komunikacyjnej (Guszczewa 2010: 183).

Rozwojowi świadomości stylistycznej sprzyja system edukacji, a także zastosowanie metod dydaktycznych, które szczególnie nacisk kładą na społeczne funkcjonowanie (i wynikające z tego nacechowanie) jednostek językowych (zob. Мурзин, Сметюк 1994: 14 n.).

3. Funkcja stylistyczna: zakres znaczeniowy

S. Siatkowski uważa, że cechy stylistyczne wyrażen językowych stanowią ważny czynnik opisu konfrontatywnego oraz typologicznego języków (Сятковский 2001: 55). W pewnym stopniu dotyczy to także zakresu znaczeniowego funkcji stylistycznej w różnych językach świata, a mianowicie liczby poszczególnych podkategorii, które wyodrębnia się w stylistycznym systemie języka.

Z teoretycznego punktu widzenia problem klasyfikacji stylów jest otwarty (zob. Sękowska 2002: 412 i n.) – wyraźnie wskazuje na to poniższy zestaw różnych klasyfikacji stylów w pracach polskich badaczy.

Autor	Wyodrębnione style
A. Wilkoń (1987)	1) artystyczny; 2) naukowy; 3) oficjalny; 4) kulturalny; 5) potoczny.
J. Bartmiński (1991)	1) naukowy; 2) poetycki; 3) potoczny; 4) urzędowy (oficjalny).
E. Bańkowska (2003: 71 i n.)	1) artystyczny; 2) naukowy; 3) potoczny; 4) publicystyczny; 5) retoryczny; 6) urzędowy.
A. Awdiejew/G. Habrajska (2006: 191 i n.)	1) potoczny (obiegowy); 2) naukowy (naukowo-techniczny); 3) oficjalno-urzędowy (urzędowo-kancelaryjny); 4) publicystyczny; 5) poetycki (artystyczny, literacki).

V. G. Admoni rozróżniał kilka typów tekstów, które można też potraktować jako style językowe: naukowy, służbowy («производственный»), administracyjno-prawniczy, publicystyczny, reklamowy, sakralny (mitologiczny), artystyczny oraz styl środków masowego przekazu (Адмони 1994: 103 i n.). Natomiast w teorii języka etnicznego G. P. Neščimenko (Нещименко 1999; 2003) kwestia stylów funkcjonalnych została zupełnie pominięta.

W zaproponowanym przez mnie dystrybucyjnym modelu odmian społecznych języka (Kiklewicz 2009a: 46; 2009b: 79; 2010: 19) funkcja stylistyczna jest opisywana jako przyporządkowanie jednostki językowej (w szczególności wypowiedzi) określonym sytuacjom działania ludzi – tzw. arenom działań, z tym że w odróżnieniu od rejestrów sytuacyjnych przekazywaniu informacji stylistycznej towarzyszy mniej więcej trwały udział człowieka w sytuacji, co warunkuje kształtowanie się stałych parametrów osobowości, dostosowanych do warunków działalności ludzi. Liczba stylów powinna być mniej więcej zgodna z liczbą występujących w społeczeństwie systemów funkcyjnych (zob. poprzedni punkt), dlatego wyodrębniam style:

- 1) naukowy;
- 2) techniczny/przemysłowy;
- 3) fachowy;
- 4) retoryczny;
- 5) administracyjno-prawny;
- 6) dziennikarsko-publicystyczny;
- 7) religijny;
- 8) reklamowo-perswazyjny;
- 9) artystyczny;
- 10) potoczny.

Każdy styl realizuje się w postaci p o d s t y ł ó w, które wyodrębniają się w zależności od szczególnych warunków funkcjonowania języka w obrębie sfer komunikacyjnych, m.in. ze względu na takie parametry jak wykonawca, kanał, tonacja, scena i okoliczności komunikacji, czas interakcji, kontakt (bardziej szczegółowo zob. Kiklewicz 2009a: 47). Na przykład można rozróżniać kilka odmian stylu naukowego: akademicką, dydaktyczną oraz popularną (por. też pojęcie „edutainment”; zob. Piechota 2010: 232 i n.).

Właściwości stylistyczne jednostek składniowych rzadko stają się przedmiotem opisu składniowego – jeden z niewielu wyjątków stanowi model składni funkcjonalnej autorstwa rosyjskiego zespołu pod kierownictwem G. A. Zolotovej (zob. Золотова, Онипенко, Сидорова 1998). Wspomniane badaczki rozróżniają pięć

typów składniowych modeli: 1) czasownikowe; 2) przymiotnikowe; 3) rzeczownikowe; 4) przysłówkowe oraz 5) kwantytatywne. Dla każdego modelu określone zostały warunki realizacji: 1) morfologiczna forma podmiotu akcji; 2) osobliwości realizacji semantyczno-ekspresywnej oraz szczególnie interesujący mnie 3) komunikacyjny typ mowy. Do celów opisu tej ostatniej charakterystyki wypowiedzi rozróżniono (z myślą o języku rosyjskim) pięć rejestrów komunikacyjnych:

- 1) reprodukcyjny (przedstawieniowy) – przedstawianie wydarzeń;
- 2) informacyjny – informowanie o znanych mówiącemu wydarzeniach przy abstrahowaniu od ich konkretnych właściwości czasowych i przestrzennych;
- 3) generatywny – uogólnienie informacji, jej interpretacja na tle życiowych doświadczeń mówiącego;
- 4) woluntatywny – wyrażenie woli mówiącego, zmuszanie adresata do aktywności;
- 5) reaktywny – werbalne reagowanie subiekta na wydarzenie.

Rejestry (1), (2) i (3) są charakterystyczne dla mowy monologicznej, podczas gdy rejestry (4) i (5) – dla mowy dialogowej. Za przykład kompleksowego, funkcjonalnego opisu typów syntaktycznych, przy uwzględnieniu rejestru komunikacyjnego, mogą posłużyć zdania ufundowane na formie nieokreślonej czasownika:

Typ zdania	Forma podmiotu	Rejestr komunikacyjny	Osobliwości semantyczno-ekspresywne
1. Akcjonalno-ekspresywny: <i>Она – хохотать</i>	3. lub 1. os., mianownik	reprodukcyjny (przedstawieniowy)	informowanie o czynności obserwowanej, aktywnej, nieoczekiwanej
2. Refleksyjny: <i>Что же делать? Забыть?</i>	1. os., celownik	reprodukcyjny (przedstawieniowy)	odtworzenie procesu refleksji, wyboru planowanej czynności
3. Optatywny: <i>Только успеть! Закурить бы!</i>	1. os., celownik	reprodukcyjny (przedstawieniowy)	emocjonalne wyrażenie pożądania, które jest niezgodne z okolicznościami i niewykonalnego
4. Epistemiczny: <i>Быть грозе; Мне не дойти</i>	1., 2. lub 3. os., celownik	informacyjny	informowanie z pewnością o nieuchronności lub niemożliwości oczekiwanego wydarzenia
5. Oceniająco-charakteryzującą: <i>Тебя не переспорить</i>	1., 2. lub 3. os., dopełniacz	informacyjny	charakterystyka osoba na podstawie uogólnionego doświadczenia wynikającego z poprzednich kontaktów

Opis ten jednak tylko w nieznacznym stopniu odzwierciedla stylistyczne nacechowanie wypowiedzi: wprowadzone przez badaczki rejestry komunikacyjne tak

nieprawdę nie stanowią charakterystyk stylistycznych wypowiedzi, choć nie można zaprzeczać, że z nimi nie kooperują. Na usprawiedliwienie rosyjskich badaczek należy zaznaczyć, że jeszcze nie zaproponowano satysfakcjonującego opisu składni funkcjonalnej, który by w sposób systematyczny i konsekwentny uwzględniał stylistyczne parametry grup wyrazowych, zdań prostych i złożonych – współczesny stan badań w tym zakresie polega na gromadzeniu bazy empirycznej i wstępnej kategoryzacji danych.

Analiza porównawcza wypowiedzeń w aspekcie znaczenia funkcji stylistycznej przede wszystkim dotyczy rejestru występujących w tym lub innym języku stylów. W sytuacji asymetrii stylów w dwóch lub kilku językach konieczne jest przekodowanie stylistyczne, polegające na tym, aby dla informacji, która w jednym języku została przekazana za pomocą określonych środków stylistycznych, znaleźć odpowiedniki należące do innego stylu. W tym przypadku nadrzędnym wymogiem identyczności tłumaczenia będzie zachowanie treści, natomiast funkcjonalna adekwatność będzie utrzymana na tyle, na ile pozwala na to materiał językowy. Za przykład może posłużyć rosyjski styl naukowy, a mianowicie styl tekstów nauk humanistycznych. W odróżnieniu od języka polskiego w języku rosyjskim występuje większa specjalizacja podstylu akademickiego – na tle podstylu dydaktycznego lub popularnego. Polski styl naukowy jest w większym stopniu zbliżony do stylu neutralnego, na co wskazuje większa liczba wyrazów z języka ogólnego.

Przy tłumaczeniu takich tekstów może powstawać dylemat: czy przyjąć pierwszeństwo informacji semantycznej, czy postarać się odtworzyć też atmosferę samego przekazu, a więc niejako zaryzykować skutecznością całego procesu komunikacyjnego. Za przykład niech posłuży tom encyklopedyczny *Postmodernizm*, wydany przez zespół badaczy z Białoruskiego Uniwersytetu Państwowego w Mińsku (Грицанов, Можейко 2001). Oto jak brzmi w tej encyklopedii początek artykułu na temat *Miłość*:

ЛЮБОВЬ – универсалия культуры субъективного ряда, фиксирующая в своем содержании глубокое индивидуально-избирательное интимное чувство, векторно направленное на свой предмет и объектирующееся в самодостаточном стремлении к нему. Л. называют также субъект-субъектное отношение, посредством которого реализуется данное чувство. Для носителя Л. она выступает в качестве максимальной ценности и важнейшей детерминанты жизненной стратегии, задавая специфическую сферу автономии: нельзя произвольно ни вызвать, ни прекратить Л., ни переадресовать ее на другой предмет. Атрибутивным аспектом Л. является особый эмоциональный ореол ее носителя, выражающийся в душевном подъеме и радостной окрашенности мировосприятия.

Powyższy tekst sprawia tłumaczowi na język polski ogromne komplikacje, jako że zdaje on sobie sprawę z tego, że adekwatna oryginałowi forma tego tekstu w języku polskim nie jest możliwa ze względu na fakt, że polskie teksty encyklopedyczne są z reguły napisane o wiele prostszym, bardziej przystępnym językiem. Zachowując cechy stylistyczne poszczególnych wyrazów oraz całą konstrukcję składniową, tworzymy monstrum językowe, które – w obrębie polskiej kultury – chyba nie nadaje się do użytkowania publicznego.

[Tłumaczenie dosłowne]

Miłość – uniwersalna kategoria kultury rodzaju podmiotowego, utrwalająca w swojej treści głębokie, indywidualno-wybiórcze, intymne uczucie, które jest wektorowo ukierunkowane na swój przedmiot i obiektywizowane w samowystarczalnym dążeniu do niego. M. określa się także jako stosunek podmiotowo-podmiotowy, za pośrednictwem którego dane uczucie jest realizowane. Dla nosicieli M. występuje ona jako najwyższa wartość oraz najważniejsza determinanta strategii życiowej, określająca w ten sposób specyficzną strefę autonomii: M. nie można samowolnie wywołać, ani zaprzestać, ani przeadresować do innego przedmiotu. Na atrybutywny aspekt M. składa się szczególna aureola emocjonalna jej nosiciela, wyrażająca się w euforii duchowej oraz w radosnym zabarwieniu światopoglądu.

Asymetria stylistyczna języków ujawnia się szczególnie w okresach zmian ustrojowych, sprzyjających otwartości danej kultury na zewnętrzne wpływy. Napotykają one bariery w postaci luk funkcjonalnych. Taką sytuację można było obserwować na Białorusi w latach 90. XX w., gdy powstała potrzeba stworzenia literatury naukowo-technicznej, która dotychczas istniała w języku rosyjskim. Zaczęto tłumaczyć teksty z języka rosyjskiego na język białoruski, lecz wiele inicjatyw skończyło się niepowodzeniem – język białoruski nie był przystosowany do stylu naukowo-technicznego, a więc nowo utworzone terminy wywoływały krytykę, a nawet były wyśmiewane. Przykładowo rosyjski termin *конус* ‘stożek’ przetłumaczono na białoruski jako *стажок* – który wielu uznało za zbyt obrazowy, odzwierciedlający prymitywność myślenia Białorusinów.

A. Wierzbicka w swej znanej książce *Co mówi Jezus?* (2002) wskazuje na problemy semantyczne tłumaczenia *Biblii* na autochtoniczne języki Australii, Afryki czy Oceanii. Problem polega m. in. na trudności przetłumaczenia skomplikowanej metaforyki, zakorzenionej w kulturze żydowskiej i europejskiej. Dlatego autorka proponuje ujęcie treści biblijnych przez pojęcia uniwersalne, które byłyby zrozumiałe, niezależnie od przynależności kulturowej i stopnia wykształcenia odbiorcy. Jako metoda eksplikacji treści tekstów metaforycznych pojęcia uniwersalne mogą być zaakceptowane. Można jednak wątpić, czy skupianie się tylko na aspekcie semantycznym (jak to na przykład obserwujemy u P. Ricoeura, zob. Ricoeur/Torop

2008: 36) gwarantuje skuteczność zabiegu translatorycznego (o różnych aspektach tłumaczenia zob. Гарбовский 2004: 392 i n.). Sposób językowej eksplikacji pojęć biblijnych przy zastosowaniu *semantic primes* wyraźnie rzutuje na styl naukowy, czyni go wysoce abstrakcyjnym za sprawą nagromadzenia całego zespołu wypowiedzi o treści uogólniającej, por. definicję Wierzbickiej pojęcia „bóg”:

- (a) Bóg to ktoś (a nie coś)
- (b) ten ktoś jest kimś dobrym
- (c) ten ktoś nie jest kimś takim jak ludzie
- (d) nie ma nikogo innego jak ten ktoś
- (e) ten ktoś zawsze istnieje
- (f) wszystkie rzeczy istnieją, bo ten ktoś chce, żeby istniały
- (g) ludzie istnieją, bo ten ktoś chce, żeby ludzie istnieli
- (h) ten ktoś istnieje, bo ten ktoś istnieje, nie z żadnego innego powodu
- (i) ten ktoś żyje

Można dyskutować nad treścią poszczególnych deskrypcji, ale ważniejsze jest to, że forma wyrażenia tego pojęcia jest raczej kompatybilna ze stylem naukowym. Z punktu widzenia nosiciela „prostego języka” tłumaczenie jest przeładowane informacją, nie uwzględnia tego, że adresatem docelowym są przedstawiciele ludów autochtonicznych Afryki czy Australii, których intelekt nie jest wyrobiony w sferze refleksji nad tekstami analitycznymi. Nie można ocenić inaczej jak nieporozumienie faktu, że Wierzbicka kwalifikuje swoją eksplikację jako... „definicyjne minimum” (2002: 40).

Dążąc do zachowania treści tekstów biblijnych, Wierzbicka faktycznie zgadza się na przekodowanie stylistyczne, tzn. zapisanie ich w innej konwencji funkcjonalnej. Z jednej strony autorka zwalnia treści biblijne spod presji kulturowo nacechowanych metafor – tym samym rozumienie tekstu w audytorium obcojęzycznym powinno być łatwiejsze. Jednocześnie adresatowi, będącemu przedstawicielem kultury pierwotnej, jest oferowana obca konwencja kulturowa – rejestr komunikacyjny, wytworzony w obrębie dyskursów nauk humanistycznych, tzn. systemu funkcyjnego, ukształtowanego w społeczeństwach rozwiniętych państw, w pierwszej kolejności Europy i Ameryki. Ten zabieg nie sprzyja optymalizacji rozumienia tekstu – odwrotnie, przyczynia się do jego dysfunkcyjności. Por. fragment z tekstu P. Toropa (Ricoeur/Torop 2008: 122), w którym autor zwraca uwagę na niekomunikacyjny charakter przekładu w sytuacji asymetrii kulturowej L1 i L2:

[...] Można rozpatrywać sytuację, gdy czas kulturowy nie przystaje do czasu kulturowego oryginału. Wówczas przekład pełni funkcję „przeszczepiania” na inny grunt własnej tradycji, a nie

znajdując oparcia w tradycji kultury przyjmującej, przybliża albo wnosi do niej nowe zjawisko. Można wtedy powiedzieć, że celem przekładu nie jest oddanie specyfiki „obcego” utworu, lecz rozstrzygnięcie problemów swojej, rodzimej literatury [...].

Eksplikacje przypowieści Chrystusa w duchu Wierzbickiej przypominają zagadki, w których nazwa przedmiotu jest reprezentowana poprzez poszczególne deskryptory, na przykład:

W zimie w wodnej jamie siedzi,
a jak słońce, to na wierzch wychodzi (rak).

Zresztą przypowieści Chrystusa też są w pewnym stopniu zagadkowe, o czym pisze na przykład X. Léon-Dufour (1974: 912 i n.), ale taki charakter ich treści jest podporządkowany ich funkcji pragmatycznej – zafascynowaniu adresata, zachęcaniu go do refleksji, do przeżywania emocjonalnego. Ważny jest więc efekt, który niewątpliwie zniekształca się w rezultacie przekodowania tekstu na suchy język pojęć uniwersalnych. Sytuacje translatoryczne, w których powstaje konieczność wyboru między modelem semantycznym a modelem stylistycznym, często są realizowane na korzyść drugiego modelu, co, szczególnie ważne jest w przypadku jednostek komunikacyjnych o wyraźnym nacechowaniu pragmatycznym (Гарбо-вский 2004: 396). Por. rosyjskie, angielskie i francuskie wyrażenia, które różnią się ze względu na strukturę semantyczną, lecz stanowią optymalne ekwiwalenty, ponieważ są kompatybilne stylistycznie i pragmatycznie:

ros. Добро пожаловать!
ang. Welcome!
franc. Soyez le bienvenu!
ros. Угощайтесь, пожалуйста!
ang. Help yourself!
franc. Servez-vous, s'il vous plaît!

Inny, wręcz egzotyczny przykład przewagi względów stylistycznych w komunikacji językowych rozważa A. B. Kovel'man (Ковельман 1988: 96 i n.), który przeanalizował egipskie teksty korespondencji prywatnej, a także teksty urzędowe z I-IV w. n.e. Teksty te są interesujące tym, że ich autorzy nie przywiązują większej wagi do informacji semantycznej – głównym celem komunikacji jest zademonstrowanie adresatowi swoich umiejętności posługiwania się środkami stylu kulturalnego.

Wracając do komunikacji międzykulturowej z udziałem przedstawicieli kultur pierwotnych, wydaje się, że symboliczną treść tekstów europejskich (w szczególności biblijnych) należy przekazywać przede wszystkim w kulturowo (w tym stylistycznie) równoważnej formie, aby możliwe było zachowanie efektu komunikacyjnego, zbliżonego do tego, który został zaprogramowany w tekście oryginalnym. Nie wykluczam, że najbardziej adekwatny może być tekst metaforyczny, osadzony jednak w systemie wartości kulturowych odbiorcy, co wymaga od tłumacza przede wszystkim zanurzenia się w systemie obcej kultury.

4. Funkcja stylistyczna: zakres odniesienia

Zakres odniesienia funkcji stylistycznej oznacza zbiór jej form manifestacji. Wypowiedzenie, jako jednostka kompozycyjna, kumuluje znaczenia funkcji stylistycznej swoich poszczególnych składników. Na jego ogólną charakterystykę stylistyczną składają się właściwości form wyrazowych, form gramatycznych i związków składniowych. Taki kilkupoziomowy charakter realizacji funkcji stylistycznej powoduje, że wypowiedzeniu nie jest przyporządkowany żaden zamknięty rejestr wyspecjalizowanych środków formalnych. Najczęściej nacechowanie stylistyczne wypowiedzenia określają składniki leksykalne, szczególnie te o wyrazistym zabarwieniu komunikacyjnym, którym w opisach leksykograficznych towarzyszą kwalifikatory typu: *urząd., książk., public., ordyn.* itp. Czasowniki funkcyjne *dokonać, odbyć, uczynić* itp. w konstrukcjach analitycznych typu *dokonać wyboru* – ros. *осуществить выбор, учинить пропозицию* – ros. *сделать предложение, odbyć służbę* – ros. *отбыть службу* są charakterystycznym elementem stylu naukowego lub urzędowo-administracyjnego, podczas gdy w języku potocznym częściej występują synkretyczne formy predykatywne.

Brak zgodności środków manifestacji funkcji stylistycznej w różnych językach dotyczy także kategorii honoratywności (uprzejmości). W języku polskim oficjalno-uprzejmy charakter konwersacji mogą podkreślać czasowniki modalne, w szczególności woluntatywne, por. przykłady zdań oznajmujących, pytających i rozkazujących:

Bardzo proszę Pana Profesora, żeby Pan zechciał się zgodzić z tym terminem.

Pani zechce odpowiedzieć na moje pytanie.

No to niech Pan zechce zwrócić uwagę na dziesiątki i setki przykładów świadczących, iż od dłuższego już czasu flaga państwowa sprowadzona została do roli rekwizytu, obowiązkowo niemal używanego właśnie w różnego rodzaju sporach.

Czy jeszcze Pan zechce odpowiedzieć? Pytanie było skierowane również i do pana senatora.

Dla języka rosyjskiego takie, zawierające nacechowanie stylistyczne, używanie czasowników woluntatywnych nie jest charakterystyczne. Oczywiście, można je zachować w tłumaczeniu, powtarzając treść semantyczną, lecz uzyskany w ten sposób efekt będzie negatywny – tekst po prostu będzie brzmiał sztucznie. W języku rosyjskim w warunkach komunikacji uprzejmej polskie *zechcieć* należałoby zastąpić innymi formami językowymi, por.:

Я очень Вас прошу, чтобы Вы согласились с этим сроком.
Ответьте, пожалуйста, на мой вопрос. // Будьте любезны, ответьте на мой вопрос.
Обратите, пожалуйста, внимание на десятки и сотни примеров [...]
Может быть, Вы хотите ответить? [...]

Na znaczenie funkcji stylistycznej może wskazywać także struktura syntaktyczna zdania, schematy oraz operacje składniowe (zob. Киклевич 1999: 89). Cechą charakterystyczną stylu urzędowo-administracyjnego jest ekspansja konstrukcji rozwiniętych: jednorodnych członów zdania, zdań podrzędnych przydawkowych oraz podrzędnych okolicznikowych i in.

Niemiecki sławista G. Freidhof zwrócił uwagę na specyficzną organizację rosyjskich wypowiedzi w stylu potocznym, w których językowe sygnały potoczności występują w pozycji początkowej (Freidhof 1995: 15 i n.). Podobne zjawisko występuje też w języku polskim:

А я откуда знаю!
Ну, это не его дело!
Вот вам и грозный атаман!
– Skąd się wziął tak gigantyczny dług? – А ja skąd mam wiedzieć?
No to nieźle się zaczyna.
Też mi atrakcja.

Możliwości stylistycznej analizy wypowiedzi w aspekcie konfrontatywnym stwarza model składni porównawczej języków słowiańskich opracowany przez międzynarodowy zespół badawczy pod kierownictwem S. Karolaka (w latach 2000-2004 zrealizowano projekt badawczy pt. „Składnia porównawcza języków słowiańskich drugiej połowy XX wieku”). W tym modelu zdania są grupowane w ramach poszczególnych kategorii ze względu na typ semantyki, a mianowicie typ struktury propozycjonalnej. Dla każdego branego pod uwagę czasownika jest określana jego klasa walencyjna, tzn. zespół struktur eksplikacyjnych, ufundowanych na znaczeniu leksykalnym czasownika. Na przykład polskie czasowniki: *brać*₁, *objąć*₁, *trzymać*₁, *wziąć*₁, czy też białoruskie czasowniki: *браць*₁, *абняць*₁, *трымаць*₁, *узяць*₁, należą do

wspólnej kategorii walencyjnej, która odpowiada ufundowanej na 2-miejscowym predykatywie pierwszego rzędu strukturze propozycjonalnej P (x, y) (opis zastosowanych symboli zob.: Карыткoўская, Кіклевіч, Рамза 2006).

V N _x , N _y	Adam trzyma torbę.
V N _x , y	Podczas wichury przechodnie trzymali się.
V N _x N _{x part} , N _y	Weronika trzyma lalkę jedną ręką
V Ø _x N _{x part} , N _y	To ręką Pawła trzymała tę torbę.
V N _x , N _y , N _{y part}	Janek trzyma Olę za rękę.
V N _x , Ø _y N _{y part}	Marek trzyma rękę Hani.
V N _x y N _{x y part}	Kochankowie trzymają się za ręce.
V N _x N _{x part} , N _y N _{y part}	Janek trzyma dziecko za nogę swoją obolałą ręką.
V N _x N _{x part} , Ø _y N _{y part}	Ojciec trzymał rączkę niemowlęcia w swojej ręce.

Klasa walencyjna przedstawia systemowe możliwości każdego języka, natomiast na kolejnych etapach badawczych właściwości językowe poszczególnych schematów strukturalnych są specyfikowane także pod względem stylistycznym. W alizowanych językach słowiańskich (białoruski, bułgarski i polski) najczęściej występuje stylistyczna zgodność struktur składniowych. We wszystkich trzech językach w klasie predykatów drugiego rzędu, zwłaszcza w odniesieniu do typów zawierających dwie pozycje dla argumentów propozycjonalnych – np. typ P (p, q), często występują ograniczenia o charakterze stylistycznym. Zdania typu:

pol. To, że ptaki śpiewają znaczy to, że nadeszła wiosna.

bułg. Това, как се размножават тези микроби доказа (това), че светът е много сложен.

biał. Тое, што карыстальнікі неакуратна абыходзяцца з кандэнсарам, азначае, што ён мае вялікія страты светлавога патоку.

w każdym języku odbierane są jako sztuczne, ewentualnie jako typowe na przykład dla stylu urzędowego lub naukowego (Kiklewicz, Korytkowska 2010: 322). Niewątpliwie swobodniej realizowane są zdania, w których obie lub jedna z takich pozycji jest efektem nominalizacji zdania, por.:

pol. Zachowanie Piotra oznacza brak opranowania.

bułg. Резултатите на изборите доказаха доверие на избирателите.

biał. Неакуратнае абыходжанне з кандэнсарам азначае вялікія страты светлавога патоку.

Obok podobieństw występują także nieznaczne różnice stylistyczne. Różnica składni polskiej i białoruskiej polega także na wykorzystaniu form nieokreślonych czasownika: w języku białoruskim zakres ich funkcjonowania jest nieco szerszy.

Przy czasownikach nazywających działalność mentalną lub działalność werbalną w języku białoruskim może (głównie w języku potocznym) występować czasownik w formie infinitiwu – jako manifestacja predykatu wewnętrznego. Por. konstrukcje typu V Nx, VIq... oraz typu V Nx, Ny, VIr...:

biał. Я думаю выехаць.

biał. Яна гаварыла нам пачакаць.

biał. Яна сказала нам не турбавацца.

biał. ЖЭС патрабуе ад БНФ пакінуць сядзібу.

W języku polskim tego typu konstrukcje składniowe są prawie niemożliwie – sporadycznie można je odnotować w stylu potocznym, zob. przykład zaczerpnięty z Internetu:

Krucio mów i porozmawiać z Kamarią, która jest na tarasie. Kamaria mówi zaczekać na nią w sali balowej. Idziemy do sali balowej i rozmawiamy z Kamarią.

Bardziej szczegółowo polsko-białorusko-bułgarskie konfrontacje stylistyczne w zakresie struktur zdaniowych są opisane w monografii: Kiklewicz, Korytkowska 2010.

Zakończenie

Już w 1942 r. w artykule *Řeč i sloh* V. Mathesius pisał (w odniesieniu do języka czeskiego) o stylistycznym nacechowaniu różnych typów wypowiedzi. Od tego czasu minęło kilka dziesięcioleci, jednak żaden systematyczny opis właściwości jednostek składniowych w slawistyce nie powstał. Załączki takiego opisu znajdujemy w różnych modelach składni funkcjonalnej. Badacze koncentrują się bardziej na sposobach lingwistycznej kategoryzacji tych zjawisk, natomiast na kompletne uporządkowanie materiału językowego pod tym względem (na przykład w postaci funkcjonalnie wyprofilowanego słownika syntaktycznego) musimy jeszcze czekać. Badacze wychodzą raczej od określonego stylu, przyporządkowując mu właściwości językowe, w tym składniowe – takie ujęcie znajdujemy na przykład w monografii A. Awdiejewa i G. Habrajskiej (2006: 194 i n.). W zaprezentowanym artykule, bazującym na modelu składni funkcjonalnej, autor zaproponował odwrotną perspektywę badawczą, a mianowicie analizę właściwości stylistycznych określonych typów struktur składniowych. Propozycja ta przyczynia się do kom-

pleksowego przedstawienia kompetencji językowej, w której nacechowanie stylistyczne jednostek języka stanowi bardzo ważny aspekt.

Literatura

- Awdiejew A., Habrajska G., 2006, *Wprowadzenie do gramatyki komunikacyjnej*, t. 2, Łask.
- Bańkowska E., 2003, *Z problematyki stylu. – Praktyczna stylistyka nie tylko dla polonistów*, E. Bańkowska, A. Mikołajczuk, red., Warszawa, s. 50-78.
- Bartmiński J., 1991, *Odmiany a style języka. – Wariacja w języku*, S. Gajda, red., Opole, 11–16.
- Daneš F., 1987, *On Prague School Functionalism in Linguistics. – Functionalism in Linguistics*, Amsterdam-Philadelphia, 3-38.
- Davidse, K., 1987, *M. A. K. Halliday's Functional Grammar and the Prague School. – Functionalism in Linguistics*, Amsterdam-Philadelphia, 39-79.
- Fleischer M., 2007, *Zarys ogólnej teorii komunikacji. – Mechanizmy perswazji i manipulacji*, G. Habrajska, red., Łask, 29-72.
- Freidhof G., 1995, *Служебные языковые средства в структуре славянского диалога*, München.
- Gajda S., 1982, *Podstawy badań stylistycznych nad językiem naukowym*, Warszawa.
- Grabias S. (1997; 2003), *Język w zachowaniach społecznych*, Lublin.
- Guszczewa O. (2010), *Zmiana gwary polskiej i białoruskiej na Brzławszczyźnie: słownictwo. – Паланістыка – Полоністыка – Polonistyka 2009*, A. Kiklewicz, S. Ważni, red., Мінск, 177-183.
- Hempel C. G., 1965, *Aspects of Scientific Explanation*, New York – London.
- Jachnow H., 1987, *Sprachfunktionsforschung. – Sociolinguistics. An International Handbook of the Science of Language and Society*, Berlin – New York, 612-626.
- Kiklewicz A., 2004, *Podstawy składni funkcjonalnej*, Olsztyn.
- Kiklewicz A., 2008a, *Ambisemia jako kategoria semantyki funkcjonalnej*, „Biuletyn PTJ”, LXIV, 63-76.
- Kiklewicz A., 2008b, *Language functions in the ecolinguistic perspective. – New Pathways in Linguistics*, S. Puppel, M. Bogusławska-Tafelska, red., Olsztyn, 23-44.
- Kiklewicz A., 2009a, *Dystrybucyjny model odmian społecznych języka*, „Stylistyka”, t. XVIII, 33-54.
- Kiklewicz A., 2009b, *Warianty języka: próba systematyzacji*, „Biuletyn PTJ”, LXV, 67-86.
- Kiklewicz A., 2010, *A Distributional Model of Language Variants*, „Studies in Polish Linguistics”, V, 7-26.

- Kiklewicz A., Korytkowska M., red., 2010, Podstawowe struktury zdaniowe języków słowiańskich: białoruski, bułgarski, polski, Olsztyn (w druku).
- Léon-Dufour X. (1974), *Vocabulaire de théologie biblique*, Brussel.
- Mathesius V., 1942, *Řeč i sloh. – Čtení o jazyce a poesii*, Praha, 13-102.
- Mikołajczak S., 1990, *Składnia tekstów naukowych. Dyscypliny humanistyczne*, Poznań.
- Piechota M., 2010, *Edurozrywka – przyczynek do opisu zjawiska. – Teorie komunikacji i mediów*, M. Graszewski, J. Jastrzębski, red., Wrocław, 231-239.
- Ricoeur P., Torop P. (2008), *O tłumaczeniu*, Gdańsk.
- Sandig B., 1972, *Stilistik. – Liguistik*, München, 107-117.
- Saussure F. de, 2002, *Kurs językoznawstwa ogólnego*, Warszawa.
- Sękowska E., 2002, *Praktyczna stylistyka (wybrane zagadnienia). – Nauka o języku dla polonistów*, S. Dubisz, red., Warszawa, s. 412-445.
- Walker W., 2001, *Przygoda z komunikacją*, Gdańsk.
- Wilkoń A., 1987, *Typologia odmian językowych współczesnej polszczyzny*, Katowice.
- Адмони В. Г., 1994, *Система форм речевого высказывания*, Санкт-Петербург.
- Бахтин, М. М./Волошинов, В. Н., 2010, *Антропологистика. Избранные труды*, Москва.
- Гарбовский Н. К., 2004, *Теория перевода*, Москва.
- Грицанов А. А., Можейко М. А., 2001, *Постмодернизм. Энциклопедия*, Минск.
- Золотова Г. А., Онипенко Р. К., Сидорова М. Ю., 1998, *Коммуникативная грамматика русского языка*, Москва.
- Камалова, А. А. (1998), Семантические типы предикатов состояния в системном и функциональном аспектах. Архангельск.
- Карыткоўская М., Кіклевіч А., Рамза Т. і інш., 2006, *Супастаўляльнае даследаванне базавых сінтаксічных структур сучаснай беларускай і сучаснай польскай моў. Праект. – Мезенка Г. М., red., Acta Albaruthenica, Rossica, Polonica*, Віцебск, 26-29.
- Киклевич А. К., 1999, *Лекции по функциональной лингвистике*, Минск.
- Ковельман А. Б., 1988, *Риторика в тени пирамид. Массовое сознание римского Египта*, Москва.
- Кожин А. Н., Крылова О. А., Одинцов В. В., 1982, *Функциональные типы русской речи*, Москва.
- Конюшкевич М. И., 1998, *Категория гоноративности и ее отношение к функциональной грамматике. – Вопросы функциональной грамматики*, М. И. Конюшкевич, red., Гродно, 25-35.
- Лещак О., 2000, *К проблеме понятия функции в функционально-прагматической методологии. – Rozważania metodologiczne. Język – literatura – teatr*, E. Kasper-ski, red., Warszawa, 243-254.

- Рудяков А. Н., 2004, *Язык, или почему люди говорят. Опыт функционального определения естественного языка*, Киев.
- Сятковский С., 2001, *Градуальность в языке и речи: русский грамматический элатив и его польские эквиваленты. – Quantität und Graduierung in der natürlichen Sprachcharakterystyczne*, A. Kiklewicz, red., München, 47-60.
- Якобсон, Р. (1965), *Разработка целевой модели языка в европейской лингвистике в период между двумя войнами*, „Новое в лингвистике”, IV, 372-377.

Stylistic Function of an Utterance from the Perspective of Contrastive Linguistics

The tendency in researching language stylistics is that researchers rather start from a certain style and assign language properties to it, including syntactic ones. In the presented article, which is based on the model of functional syntax (Kiklewicz 1999; 2004), the author suggests an opposite research perspective, that is analysis of stylistic properties of specific kinds of syntactic structures. Being completion of the former description rule this research suggestion contributes to a comprehensive presentation of language competence where stylistic markedness of language units constitutes an important aspect. For this reason and due to isolation of categorical content of the function, scope of its meaning and reference the suggestion depicted is so helpful in comparing languages.

Keywords: *style, stylistics, functional syntax, statement, comparative linguistics, Slavonic languages.*